

De la Brahms la Mahler

🕒 **Brahms (șezând) alături de celebrul violonist Joseph Joachim. Cei doi erau vechi prieteni și erau preocupați de muzică. De fapt, Joachim a fost cel care l-a încurajat pe Brahms să facă cunoștință cu compozitorul Schumann.**

🕒 **În 1853 Brahms a fost fascinat de faimosul compozitor Schumann și de soția acestuia, Clara, o binecunoscută pianistă. Reacția sinceră a cuplului față de tânăr nu a întârziat – cei doi considerându-l un geniu. Brahms s-a îndrăgostit nebunește de Clara. Mai târziu această obsesie de tinerețe avea să devină o prietenie lungă și sinceră.**

Bildarchiv Preussischer Kulturbesitz

muzical și dramatic, pentru a deveni cea mai importantă formă a exprimării artistice. Această integrare a muzicii și dramei – “dramaturgia muzicală” – necesita nu doar mărirea orchestrei clasice pentru o calitate mai bună a sunetului, ci schimba și regulile tradiționale ce guvernau modul în care compozitorii puteau schimba cheia într-o piesă muzicală. Chiar dacă astăzi este considerat unul dintre măestrii orchestrației, inovațiile lui Wagner nu au fost pe placul tuturor contemporanilor săi, legați de formele clasice, tradiționale, ale expresiei muzicale.

Johannes Brahms

Johannes Brahms (1833-1897) a fost descris ca fiind “un spirit romantic controlat de un intelect clasic”. În vreme ce accepta regulile formale ale compoziției, Brahms și-a decorat muzica cu elemente romantice cum ar fi melosurile emoționale și armoniile bogate.

Tânărul Brahms a devenit prieten apropiat al cuplului Clara și Robert Schumann. În acest cerc a devenit conducătorul natural al mișcării muzicale clasice, conservative, care respingea filosofia wagneriană a *Gesamtkunstwerk* (opera de artă completă). Brahms a compus în stilul lui Beethoven sonate clasice și, la fel ca Beethoven, considera compoziția o problemă foarte serioasă. Era extrem de autocritic, distrugând cel puțin atâtea lucrări câte au ajuns să fie publicate. Primul său concert de pian a fost inspirat de moartea tragică a lui Schumann. Scris în re minor, cheia și atmosfera se asemănau clar cu cea de-a *Noua Simfonie* a lui Beethoven, în vreme ce ultimul

A doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost o perioadă de mari controverse muzicale și artistice. O parte a lumii muzicale era incitată de viteza cu care evoluaseră romanticii de după Beethoven, în vreme ce altă parte era profund șocată și derutată.

Disputa dintre tradiționalism și modernism a cauzat o divizare profundă a lumii muzicale de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Pe de o parte erau cei ce ridicau în slăvi compozitori precum Brahms, considerându-i adevărați apărători ai valorilor clasice tradiționale, iar pe de altă parte cei care-l priveau pe Wagner ca cel mai mare exponent al muzicii vizionare a viitorului.

Țelul lui Wagner era de a reclădi opera,

J. Monnoyeur/Lituanis, Bibliothèque Inguldensteine/Laurois-Giraudotti

act se inspira din *Concertul no. 3* pentru pian al aceluiași autor. Cu toate acestea, este o creație foarte romantică, personală, plină de trăiri intense.

Compozitorul era atât de pătruns de realizările lui Beethoven încât i-au trebuit mai mulți ani până când să compună o simfonie, o formă pe care o anunțau toate lucrările sale timpurii. "Nu știi ce înseamnă să fii urmărit de un gigant" au fost cuvintele pe care le-a scris unui prieten în vreme ce lucra la *Simfonia întâi*, pe care a finalizat-o în 1876.

Această creație este în Do minor, cheia celei de-a *Cincea Simfonii* a lui Beethoven. Cu toate că stilul său componistic era mai blând și mai liric decât cel al lui Beethoven, el are aceleași caracteristici epice, de la o introducere furtunoasă și dramatică către un sfârșit triumfal, apoteotic.

Brahms a compus ultimele trei simfonii mult mai ușor. Aceste lucrări de maturitate combină talentul de a crea idei muzicale și de a le transforma în adevărate simfonii, cu calitățile romantice învățate din cele patru simfonii ale lui Schumann compuse la începutul secolului. Aceste capodopere, ca și concertele pentru vioară și pian, l-au consacrat pe Brahms ca purtător al tradițiilor clasicismului.

Cu toate că Brahms a compus și alte opere de amploare pentru sălile de concert, cele mai multe creații sunt lieduri (cântece), sonate, piese pentru pian și muzică de cameră compusă pentru grupuri instrumentale diferite. Creațiile pentru pian din perioada lui târzie au o gamă care trece de la frumosul idilic la rapsodii intense care necesită o mare virtuozitate instrumentală.

Anton Bruckner

Spre deosebire de clasicismul conservator al lui Brahms, muzica lui Anton Bruckner (1824-1896) reflectă dragostea față de creația lui Wagner. Muzica austriacului nu a egalat dimensiunile sau varietatea celei compuse de Brahms, dar ca intensitate este remarcabilă.

● **Evoluția muzicală a lui Bruckner (1824-1896)** a fost târzie și creațiile sale erau urmarea unui efort imens. Cele nouă simfonii și coralele religioase sunt inspirate de marea devoțiune față de Dumnezeu.

După moartea tatălui, tânărul Bruckner a fost trimis la mănăstirea Sf. Florian unde a primit o educație strictă ca muzician al bisericii. Ca urmare, majoritatea lucrărilor scrise până la vârsta de 40 de ani erau destinate bisericii. Se pare că audiația în 1866 a *Simfoniei a noua* a lui Beethoven, care l-a impresionat profund, a reprezentat punctul de cotitură din cariera compozitorului. Trei ani mai târziu a scris prima simfonie – numită *Simfonia Nr. 0*, ca și cum nu ar respecta toate canoanele simfoniilor sale – care prezintă multe asemănări cu muzica lui Beethoven.

În creațiile de mai târziu – opt simfonii complete și a noua neterminată – influența lui Wagner este predominantă față de cea a lui Beethoven. Bruckner știa puțin despre concepțiile filosofice controversate ale lui Wagner însă era fascinat de structura muzicală vastă a maestrului. În conceperea simfoniilor Bruckner era interesat în special de efectul dramatic creat de melodiile contrastante și de schimbarea neașteptată a cheii.

Bruckner i-a dedicat lui Wagner *Simfonia No. 3* iar simfoniile șapte, opt și nouă conțin părți pentru tuba lui Wagner (un instrument asemănător cornului, inventat de Wagner). Catolic devotat, Bruckner a compus și trei mise, mai multe cantate și un *Te Deum* (imn de preaslăvire).

Perioada post-wagneriană

Influența lui Wagner asupra generației următoare a fost la fel de mare. În țările vorbitoare de limbă germană a apărut un grup de compozitori cunoscuți ca post-wagnerieni. Cei mai importanți au fost Richard Strauss și Gustav Mahler. Cei doi erau foarte diferiți atât ca oameni cât și ca muzicieni. Mahler era un

●● Brahms a fost considerat moștenitorul direct al lui Beethoven (sus). *Simfonia întâi* a lui Brahms a fost celebrată ca cea de-a zecea a lui Beethoven. În anii 1870 Viena, orașul lui Beethoven, a devenit reședința permanentă a lui Brahms. În decursul primei sale vizite compozitorul i-a scris unui prieten: "Veselia orașului, frumusețea peisajelor, publicul deschis și vivace: ce stimulatoare sunt toate acestea pentru un artist!"

De la temele extreme din primele opere, Strauss s-a oprit la un subiect mai ușor în comedia mai ușor în comedia *Cavalerul rozelor* (1911). Acțiunea romantică, plasată în Viena secolului al XVIII-lea, a făcut-o cea mai populară operă a lui Strauss.

Richard Strauss (1864-1949) a fost un orchestrator îndrăzneț. Efectul tehnicilor sale se simte mai ales în poemele sale simfonice. Celebritatea i-a fost adusă și de operele și orchestrațiile muzicale.

Zo Dominic

Hulton Getty

date de către comunitatea muzicală din Munchen. Spre sfârșitul adolescenței Strauss a fost însă influențat de școala de compoziție a lui Wagner și Liszt.

Primele lui incursiuni în noul stil au fost poemele simfonice în maniera lui Liszt care s-au bucurat de mult succes. În perioada 1887-1899 cele mai reușite creații ale lui în acest stil au fost *Don Juan*, *Till Eulenspiegel*, *Așa grăit-a Zarathustra* (inspirată din lucrările filosofului german Nietzsche), *Don Quijote* (bazat pe celebrul roman al lui Cervantes), *Moarte și transformare* și *Ein Heldenleben* (*Viață de erou*).

În vreme ce Liszt încerca să scape de formele tradiționale, Strauss căuta o cale de revenire. De exemplu, *Till Eulenspiegel* a fost caracterizat de autor drept rondo – o piesă instrumentală clasică, tradițională, în care tema de început este reluată între episoadele contrastante și la sfârșit.

Însă mai semnificativă este deosebirea în tematica aleasă de cei doi compozitori. Intrigile realiste, pământene, ale lui Strauss contrastează cu idealismul romantic al lui Liszt. De exemplu, *Till Eulenspiegel*, descriind aventurile unui vagabond medieval, este punctat cu note de umor și detașare. *Don Quijote* relevă patosul și absurditatea personajului principal, plasându-l în contrast cu fundalul orchestral format din oile zgometoase și morile de vânt. În *Viață de erou*, eroul este însuși compozitorul care își prezintă criticile, certurile cu soția, ocupat cu toate evenimentele minore ale vieții, în opoziție cu prototipul eroului romantic.

Succesul acestor poeme simfonice a făcut din Strauss unul dintre cei mai faimoși și prosperi compozitori ai vremii. Bucurându-se de acest succes el și-a îndreptat atenția spre operă, știind că lucrările sale vor fi prezentate pe scenele cele mai celebre ale lumii. Primele

om foarte neliniștit care și-a revărsat toate anxietățile și conflictele spirituale în simfonii. Strauss era un om de societate, câștigându-și repede celebritatea și prosperitatea cu o serie de poeme simfonice strălucitor orchestrate.

Atât Mahler cât și Strauss au lucrat mult în umbra lui Wagner și au compus aproape întreaga lor muzică pentru orchestra wagneriană, de mari dimensiuni. La începutul secolului al XIX-lea orchestra rareori se compunea din mai mult de 35 instrumentiști. Spre sfârșitul secolului, Bruckner, Mahler și mai ales Strauss compuneau muzică pentru orchestre adesea mai mari de o sută de muzicanți. Muzica lor, fie ea operă, simfonie sau poem simfonic, avea tendința de a fi lungă, grea și complexă.

Richard Strauss

Richard Strauss (1864-1949) a crescut cunoscând doar compozitori clasici ca Mozart și Beethoven. Tatăl lui, un muzicant al orchestrei de operă din München îl dezagreă pe "modernistul" Wagner, ale cărui idei și stil muzical erau la acea vreme considerate ciu-

Clădirea Operei din Viena adăpostea una dintre cele mai mari companii de operă și Mahler a fost încântat când în 1897 a devenit directorul acestei instituții. Însă după succesul inițial, criticile din presă l-au doborât din nou psihic.

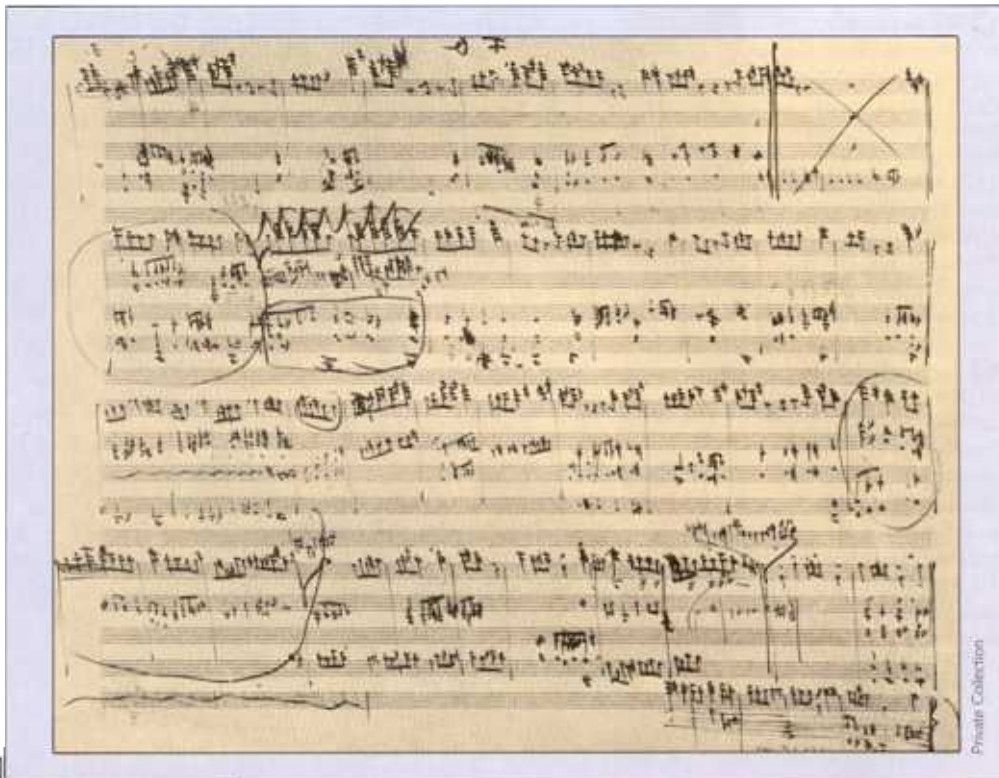
Archiv für Kunst und Geschichte, Berlin

lui succese de mare amploare au fost tragediile senzuale – *Salomeea și Electra* – care au șocat publicul cu scenele lor scandaloase și acompaniamentul muzical supraîncărcat. Strauss le-a compus intenționat ca drame cu un singur act pentru a menține tensiunea creată prin armoniile disonante, extreme, derivate de fapt din ultima operă a lui Wagner, *Tristan und Isolde*. Utilizând idei din muzica lui Mozart pentru efectul dramatic, Strauss a compus apoi *Cavalerul rozelor*, o comedie cu acțiunea plasată în Viena secolului al XVIII-lea, având ca temă principală dragostea și trecerea timpului.

În ciuda faptului că la sfârșitul celui de-al doilea război mondial Strauss era ruinat financiar, compozitorul a avut o fază de inspirație în ultimii ani de viață creând frumosul *Concert pentru oboi, Metamorfozele*, o piesă nostalgică pentru 23 de instrumente cu coardă, și mișcătoarele *Ultimele patru melodii (Vier letzte lieder)* în care evoca sfârșitul perioadei romantice.

Gustav Mahler

Un alt personaj celebru al romantismului târziu a fost Gustav Mahler (1869-1911). El a

🕒 Gustav Mahler (1869-1911) nu a apucat să termine Simfonia No.10. Adnotările pe care le-a făcut (sus) au făcut însă posibilă terminarea acestei creații.

🕒 Simfonia No.1 a lui Mahler (pagina de titlu din stânga jos) a fost primită cu oarecare batjocură. Pagina tipărită după premieră (dreapta jos) scrisă cu un singur titlu arată cât de puțin apreciată a fost această compoziție îndrăzneată.

orchestre foarte mari – *Simfonia a opta* a fost denumită *Simfonia pentru o mie* din cauza numărului de instrumentiști implicați, având și un vast element coral.

Mahler considera că o simfonie trebuie să exprime o opinie asupra lumii și din această cauză a făcut apel și la vocile soliștilor și ale corului pentru ca înțelegerea mesajului să fie mai facilă. A compus mai multe cicluri melodice orchestrale printre care *Kindertotenlieder (Cântece la moartea copiilor)* și *Das Lied von der Erde (Cântecul Pământului)*.

Muzica lui Mahler exprimă dorința omului modern, sofisticat, pentru existența simplă, pastorală; viziunea grandioasă a artistului asupra universului trezită brusc la realitatea înconjurătoare printr-o tonalitate sonoră absolut obișnuită; frumusețea senină inspirată de presimțirea tragică a morții. Acest contrast dintre ideal și real l-a făcut să fie iubit de publicul secolului XX. Într-un fel el face trecerea dintre post-romantismul wagnerian târziu de la sfârșitul secolului al XIX-lea și noile curente dezvoltate de compozitori la începutul secolului XX.

compus relativ puțin, profesând mai ales ca dirijor. A studiat la Conservatorul din Viena și din 1897 până în 1907 a dirijat Opera Regală din Viena, unde și-a clădit o reputație strălucitoare. În 1909 a devenit dirijorul Orchestrei Filarmonice din New York, dar a fost întâmpinat cu îndoială din cauza modernismului afișat.

Mahler se simțea veșnicul neînțeles – ca evreu în fosta Austrie antisemită, sau ca dirijor care-și putea rareori găsi propriul drum. El și-a utilizat muzica pentru a exprima aceste conflicte și anxietăți și uneori pentru a exprima mari teme religioase sau filosofice.

Principalele lui creații sunt cele nouă simfonii terminate (plus a zecea încheiată după notițele lăsate de autor), în general construcții lungi și complexe, toate compuse pentru

Bavaria

Osterreichische Nationalbibliothek

Archiv für Kunst Und Geschichte, Berlin